

UREDNIČKA RIJEČ

Zbornik *Suvremene migracije u Republici Hrvatskoj: uzroci, posljedice i aktualni trendovi* nastao je kao zbirka pregnantnih radova izloženih na 22. znanstveno-stručnom skupu „Vukovar ’91. – dvadeset i osma godina poslije“ održanom 2019. godine. Kao i ranijih godina skup se održao u okviru službenog programa obilježavanja *Dana sjećanja na žrtvu Vukovara 1991. godine*. Od 1998. dio znanstvenika Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar bio je posvećen kontinuiranom organiziranju skupova važnih za Republiku Hrvatsku – tematski, kronološki i realitetno. Tako su institutski skupovi, organizirani kroz Područni centar Vukovar, pokrivali najširu lepezu temata na tragu promišljanja problematike internacionalizacije Vukovarske bitke, Domovinskoga rata i stradavanja populacija Hrvatske, još dovoljno neistraživanih do danas. U dosadašnjih trinaest zbornika radova velik broj istraživanih problematika svjedoči o kontinuiranom i ustrajnom suprotstavljanju toj neistraženosti.

Tematike ovog zbornika ponovno postuliraju suvremene migracije Republike Hrvatske u značajnu istraživačku dionicu koja je i ranije bila promovirana u Institutu Pilar kao mjestu autentične i nekolonizirane znanstvene impostacije bilo da se radilo o procjeni stvarnog stanja povratka prognanika diljem Republike Hrvatske u lokalitete devastirane obrambenim ratom uslijed velikosrpske agresije (Rogić i sur., 1995)¹ ili pak temeljitog uvida u stanje vjekovnih hrvatskih odselidbi vrijednih revalorizacije, transgeneracijskog pamćenja i memorijskog baštinskog uloga koji znanstvenici Instituta vrše već treći decenij (Rogić i Čizmić, 2011;² Šakić i Dobrovšak, 2020³).

U opisanom kontekstu značaj institutskih istraživanja posvećenih suvremenosti hrvatskih migracija nužno je shvatiti kao temu revitalizirajućeg učinka po hrvatsko kolektivno i osobno pamćenje, te time i repetitivne važnosti. Sva najraznovrsnija iskustva migriranja obuhvaćena radovima u ovom zborniku svjedoče da je pisati o geografskim smjerovima, brojkama i demografskim parametrima jednako važno

¹ Ivan Rogić, Josip Esterajher, Zvonimir Knezović, Vesna Lamza Posavec, Vlado Šakić, *Progonstvo i povratak. Psihosocijalne i razvojne odrednice progonstva i mogućnosti povratka hrvatskih prognanika*, Zagreb: Sysprint, 1995.

² Ivan Rogić i Ivan Čizmić, *Modernizacija u Hrvatskoj i hrvatska odselidba*, Zagreb: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, 2011.

³ Šakić Vlado, Ljiljana Dobrovšak (ur.), *Leksikon hrvatskoga iseljništva i manjina*, Zagreb: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar i Hrvatska matica iseljenika, 2020.

kao i opisivati, uvijek isponova, obrasce, uvjete i motive migriranja. Tako svakih nekoliko desetljeća valja obnoviti i obogatiti činjenicama svijest o suvremenoj neproplaznosti migriranja, baš kao i njezinu čvrstu poveznicu s neizvjesnostima, tugama i tjeskobama „sabitih“ u iskustvo svakog hrvatskoga migranta. Riječima teologa i psihologa Šimuna Š. Ćorića, još ranih devedesetih prošlog stoljeća, brojne tjeskobe migranata suvremenih hrvatskih migracija valja tražiti i u fenomenu „privremenosti“ gdje većina suvremenih migranata svoj boravak u tuđini započinje mislju o privremenosti, dok je u realitetu to vrijeme desetljeća, pretvarajući se „... u jedan još potpuno nedokučiv proces, iz kojega su već izniknule cijele nove generacije i još uvijek niču.“ (Ćorić, 1990)⁴ Posljednjih desetljeća svjedočimo i fenomenu nestanka vremenske dimenzije „privremenosti“ te je u tom smislu ovaj zbornik ponovni obol generacijama hrvatskih migranata i njihovih obitelji – prošlih, sadašnjih i budućih.

Dvanaest radova ovoga zbornika na različite načine pristupaju temi migracija. U njemu se tako nalaze radovi koji problematiziraju migracijske procese koji se odvijaju nakon Domovinskoga rata kao i njihove učinke. U tom smislu riječ je o radovima koji donose važne demografske uvide razmatrajući također implicitno ili eksplicitno politički aspekt migracija. Među takve radove mogu se ubrojiti sljedeći radovi: „Demografski aspekti suvremenog iseljavanja iz Hrvatske“ (N. Pokos), „Prisilne ratne migracije u Hrvatskoj prema statistici povratka“ (D. Živić i N. Šimunić), „Migracije visokoobrazovanih i stručnih kadrova – trostruki dobitak? Iskustva mladih država članica nakon pristupanja Europskoj uniji“ (C. Hornstein Tomić i M. Perić Kaseli) te „Povratne migracije kao pokretač razvoja u Međimurskoj županiji“ (R. Mesarić Žabčić).

U zborniku se nalaze i oni radovi koji razmatraju važnu i složenu problematiku odnosa između temporalnosti, načina reprezentiranja, cenzuriranja i postuliranja (sa) znanja o ilegalnosti i/ili sigurnosti kada su u pitanju migracije. Te se teme problematiziraju u radovima: „Migracije pokrenute ratovima: između socijalne katastrofe i društvenog razvitka“ (A. Platužić i O. Žunec), „Sekuritizacija migracija: socijalna konstrukcija ili stvarna prijetnja?“ (M. Bilandžić i D. Lucić), „Suvremene (nelegalne) migracije – od humanitarnog pitanja do sigurnosnog izazova“ (J. Esterajher) te

⁴ Šimun Š. Ćorić, *Tjeskobe hrvatskih migranata*, Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske i Kršćanska sadašnjost, 1990., str. 5.

„Inscenirane solidarnosti, cenzurirana znanja i bjegovi u „suvremenost“ – hrvatski obol svjetskim politikama migracija i militarizacije (iz priloga antropologiji Vukovara)“ (S. Špoljar Vržina). Posljednji rad ujedno povezuje svjetsku migrantsku fenomenologiju s hrvatskim iskustvom prisilnih migracija rijetko spominjanog i istraživanog *aljmaškog prognaničkog šlepa* do Osijeka iz kolovoza 1991. godine.

Temi migracija se iz perspektiva kulture, etike i identiteta pristupa u radovima „Osvrt na suvremene migracije i njihov odraz na moderni hrvatski identitet“ (V. Šakić i K. Perić) te „Migracije kao znak vremena – Doprinos pape Franje rješavanju problema suvremenih migracija i prihvata migranata“ (V. Dugalić i I. Jakobfi). Tim radovima produbljeno je i pitanje egzistencijalno humane vrijednosti svih hrvatskih (prisilnih) migrantskih iskustava na dobro unaprijeđivanja svjetskog znanstvenog kapitala pamćenja složenosti života u pokretu, dislociranosti i odbacivanja nasuprot „kulture susreta“, a o čemu su nekadašnji prognanici i izbjeglice iz ranih 90-ih mogli svjedočiti tijekom *velikog europskog migrantskog vala* iz afričkih i azijskih zemalja 2015. godine, s neizvjesnim ishodom sve do današnjih dana.

Napokon, raspravlja se i o značaju migracija za lokalne sredine koje su bile suočene s velikim ratnim razaranjima te se suočavaju s izazovima razvoja. Problematika posljedičnog regionalnog iseljavanja razmatra se u radovima „Stavovi mladih Vukovarsko-srijemske županije o aktualnim društvenim problemima i njihove migracijske aspiracije“ (M. Žanić, G.-M. Miletić i I. Bendra) te „Život u Aljmašu 20 godina poslije: stavovi stanovništva o perspektivama lokalnog razvoja“ (K. Peračković, M. Milak i G.-M. Miletić). U oba navedena rada isprepleteni su vrijedni podatci u smjeru razmatranja rijetko istraživanih faktora motivacijskih dimenzija povratništva i migranstva.

Interdisciplinarnost tematika obuhvaćenih ovim zbornikom odražava, ne slučajno, svjetske trendove studija migracija. Prema vodećim svjetskim teoretičarima ovog relativno mladog polja postoji usuglašenost pomaka studija s američkog i britanskog tla na europsko, kao i skok s odgovora na pitanja tko i kamo migrira na pitanja kako i zašto migrira, odnosno s geografskih deskriptivnih razina na praćenje populacijskih kretanja uzrokovanih dinamikama globalnih uzroka. Tako se „suvremenost“ i „privremenost“ hrvatskih migracija smješta, sasvim kompetentno i autoritativno, u svjetsku internacionaliziranu sliku „ljudi u pokretu“ koji transgeneracijski čine migrantske otiske 21. stoljeća i nisu samo brojke analitičnih

grafova, dijagrama i tablica. Pristup je to znanstvene preciznosti i egzaktnosti (u ovom institutskom zborniku) združen u finalni rezultat znanstvenog humanizma, za koji vjerujemo kao urednici da je od presudne važnosti za vremena promjena koja dolaze.

Dakako, kao urednici snosimo odgovornost za završni izgled publikacije, dok su za činjenice i njihova tumačenja u samim radovima odgovorni autori. Koristimo, na kraju, ovu priliku da zahvalimo autorima koji su uložili trud u pisanje tekstova te tako pridonijeli kvaliteti ovog zbornika.

Urednici